

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Remisspromemorian Fler obehöriga lärare och förskolelärare ska kunna nå en behörighetsgivande examen genom VAL (2019/03260/UH)

Utbildningsdepartementet har remitterat ovan rubricerade promemoria till Överklagandenämnden för högskolan.

Ärenden som rör antagning till VAL är ganska vanliga bland nämndens ärenden och Överklagandenämnden välkomnar att bestämmelserna ses över. Nämnden ser utifrån sitt perspektiv att ärendena kan innebära särskilda utmaningar för lärosätena och de sökande.

Kompletterande prov eller andra uppgifter

Nämnden ser generellt att allt fler lärosäten använder så kallade valideringsuppgifter och – i vissa fall – prov som nämnden anser har närmast examinerande karaktär. Nämnden har, som refererats i promemorian, sagt att det inte finns stöd för sådana prov i förordningen. Användandet av kompletterande prov och andra uppgifter förekommer inte bara inom VAL, utan även inom andra utbildningar. Utifrån nämndens erfarenhet är de vanligast inom lärarutbildningarna. Dessa prov och uppgifter utmanar bestämmelserna i högskoleförfattningarna och i viss mån även förvaltningslagen. Det leder också till att en ansökan till en utbildning eller en ansökan om tillgodoräknande av yrkesverksamhet hanteras olika på lärosätena och till frågan om vilken rätt en sökande eller student har att få ett beslut på den ansökan som studenten lämnat in, vilket nämnden noterat i något ärende. Både riksdagen och regeringen har också uttalat att ansökningar om tillgodoräknande ska behandlas generöst, vilket dessa metoder enligt nämndens uppfattning kan främja men också motverka.

Remisspromemorian saknar helt en rättslig analys av vad kompletterande prov eller andra uppgifter innebär. Exempel på frågor som bör utredas vidare är vad kompletterande prov och uppgifter är och hur de ska regleras. Vad är syftet med ett prov och ska resultatet på prov gå att överklaga? Om syftet t.ex. är att den sökande ska ”tentera av” en kurs kan jämförelser göras med betyg och dessa går enligt högskoleförordningen inte att överklaga. En ytterligare fråga är rättssäkerheten för de sökande i samband med dessa prov och uppgifter.

Det är också oklart om formuleringen ”Högskolan får ställa krav på att den sökande ska utföra kompletterande prov ...” ger högskolorna rätt att meddela föreskrifter om vilka krav som ställs eller om avsikten är att högskolorna ska ges rätt att i

enskilda fall (dvs. för enskilda studenter) besluta om sådana krav. I det första fallet bör formuleringen ”får meddela föreskrifter om vilka krav ...” användas och om det senare avses ”i enskilda fall besluta att den sökande ska utföra kompletterande prov ...”.

Eftersom dessa kompletterande prov och andra uppgifter inte bara förekommer inom VAL anser Överklagandenämnden att frågan bör utredas vidare generellt. Överklagandenämnden avstyrker därmed förslaget.

Övriga frågor

Inledningsvis vill nämnden uppmärksamma att författningsförslaget generellt behöver ses över. Förslaget till namn på författningen är långt och svårbegripligt. Det förekommer också syftningsfel (se t.ex. 9 § 2 andra stycket i förslaget)

I författningsförslaget har hänvisningen till skollagen vad gäller vilka som är huvudmän inom skolväsendet tagits bort (9 § i förslaget). Frågan om vilka som är huvudmän inom skolväsendet har varit fråga för nämndens prövning och det är bra om en hänvisning finns kvar.

I 17 § 1 anges bl.a. att den sökande ska ha arbetat under sammanlagt minst åtta läsår varav minst tre sammanhängande läsår *ett år innan utbildningen påbörjas*. Detta kommer att bli en del av behörighetsprövningen och bestämmelsen är enligt nämndens mening oklart utformad. När utbildningen kommer att påbörjas bör i så fall fastställas i ett särskilt beslut av lärosätet och information förmedlas till de sökande i god tid innan ansökningstiden påbörjas - för att den sökande ska kunna planera sitt yrkesliv och sina studier. Nämnden föreslår att bestämmelsen utformas på ett sätt som inte anknyter till utbildningens start.

För Överklagandenämnden

Petra Lundh

Marie Stern Wärn

I avgörandet har deltagit riksåklagaren Petra Lundh, ordförande, chefsjuristen Christina Helmér, professorn Ruth Mannelqvist, hyresrådet Eva Reldén, professorn Stellan Sandler, docenten Håkan Sollervall, hovrättsrådet Per-Anders Svensson och studenten Johan Wester. Föredragande har varit verksjuristen Marie Stern Wärn.